

УНИВЕРЗИТЕТУ „ДЖОН НЕЗБИТ“ БЕОГРАД
ФАКУЛТЕТУ ЗА МЕНАџМЕНТ ЗАЈЕЧАР

ЗАВРШНИ РАД НА СТУДИЈАМА ТРЕЋЕГ СТЕПЕНА ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА
(навести: ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА ИЛИ УМЕТНИЧКИ ПРОЈЕКАТ)

На основу одлуке Сената Универзитета од _____, пошто смо проучили урађену
докторску дисертацију _____ под називом:
(навести: ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА ИЛИ УМЕТНИЧКИ ПРОЈЕКАТ)

**БАНКАРСКА ГАРАНЦИЈА КАО ИНСТРУМЕНТ ОБЕЗБЕЂЕЊА ИЗВРШЕЊА
УГОВОРНИХ ОБАВЕЗА И ПЛАЋАЊА У МЕЂУНАРОДНОМ ПОСЛОВАЊУ**

кандидата: мр Александар Лукић подносимо следећи:
(звање, име и презиме кандидата)

РЕФЕРАТ

1. Основни подаци о кандидату, докторској дисертацији/ уметничком пројекту

(Елементарни подаци о кандидату, наслову рада, обиму и библиографским подацима)

Кандидат Александар Лукић је рођен 27.04.1975. године у Крагујевцу. Основну школу и Другу крагујевачку гимназију завршио је у Крагујевцу са одличним успехом.

На смеру Општа економија Економског факултета у Крагујевцу дипломирао је 19.02.2001. године. По завршетку редовних, уписао је последипломске студије на Економском факултету у Крагујевцу, смер Теорија и политика привредног развоја. Магистарску тезу под називом „Документарни акредитив као инструмент плаћања у међународној трговини“ одбранио је 18.10.2011. године на Економском факултету у Крагујевцу и стекао академско звање магистра економских наука.

Након завршеног факултета кандидат је 2001. године засновао радни однос у Економској школи у Крагујевцу као професор на предметима Основи економије и Монетарна економија и банкарство, а затим је од 2001. до 2016. године био запослен у Директној банци АД Крагујевац као виши сарадник у Служби платног промета са иностранством.

Кандидат је носилац сертификата за обављање послова у међународном платном промету и овлашћени судски вештак за економско - финансијску област у Вишем суду у Крагујевцу. Поседује активно знање енглеског језика и рада на рачунару. Аутор је већег броја чланака објављених у домаћим и међународним часописима.

Списак објављених радова:

1. Кнежевић, М., Лукић, А., The importance of bank guarantees in modern business (business environment in Serbia), *Investment Management and Financial Innovations*, Volume 13, Issue 3, 2016, pp. 215-221. [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.13\(3-1\).2016.07](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.13(3-1).2016.07)
<http://www.scimagojr.com/journalsearch.php?q=19700182325&tip=sid>
<https://businessperspectives.org/journals/investment-management-and-financial-innovations/issue-3-cont-8/the-importance-of-bank-guarantees-in-modern-business-business-environment-in-serbia>

2. Кнежевић, М., Лукић, А., Bank Guarantees and their Representation in Bank Business Activities (Parallel Legal Presentation), *Economic Insights - Trends and Challenges*, Volume 64, Issue 1, 2012, pp. 42-50. ISSN: 2284-8576
https://www.aeaweb.org/econlit/journal_list.php
[http://www.upg-bulletin-se.ro/archive/2012-1/5.%20Knezevic Lukic.pdf](http://www.upg-bulletin-se.ro/archive/2012-1/5.%20Knezevic%20Lukic.pdf)
3. Кнежевић, М., Лукић, А., Electronic Business Operations on the Banking Market in Serbia and Countries in the Region, *International Journal of Advances in Management and Economics*, Volume 1, Issue 4, 2012, pp. 102-107.
4. Лукић, А., The role and importance of bank demand guarantees in international trade, *International Journal of Economics and Research*, Volume 5, Issue 3, 2014, pp. 06-09.
5. Лукић, А., Bank demand guarantee and Standby letter of credit as collaterals in international trading operations, *International Journal of Management*, Volume 2, Issue 10, 2014, pp. 13-15.
6. Лукић, А., Types of risks and risk management in the contemporary banking operations, *International Journal of Advanced Research*, Volume 3, Issue 3, 2015, pp. 269-272.
7. Лукић, А., Off Balance Sheet Activities and their involvement in Banking Business operations, *International Journal of Management Research and Business Strategy*, Volume 4, Issue 2, 2015, pp. 185-189.
8. Лукић, А., Current State and Prospective Development of Electronic Commerce in Serbia, *International Journal of Marketing, Financial Services & Management Research*, Volume 2, Issue 1, 2013, pp. 77-81.
9. Лукић, А., Risk management in electronic banking: terms and types of risks, *International Journal of Social Science & Interdisciplinary Research*, Volume 4, Issue 4, 2015, pp. 130-134.
10. Лукић, А., Reasons for introducing and basic advantages of electronic banking in the modern business Environment, *International Journal in Management and Social Science*, Volume 2, Issue 1, 2014, pp. 01-06.
11. Лукић, А., Benefits and Security Threats in Electronic Banking, *International Journal of Managerial Studies and Research*, Volume 3, Issue 6, 2015, pp. 44-47.
12. Лукић, А., Николић, С., Предузетник као привредни субјект у светлу савременог банкарског пословања, *Економски изазови*, бр. 8, 2015, стр. 13-19.

Докторска дисертација под називом „Банкарска гаранција као инструмент обезбеђења извршења уговорних обавеза и плаћања у међународном пословању“ написана је на 229 страна компјутерски обрађеног текста, формата А4, прореда 1,5 и величине фонта 12. У циљу боље прегледности и подробније анализе добијених резултата. у раду је приказано 17 слика и 26 табела. Приликом израде докторске дисертације коришћено је 94 библиографских јединица и 12 интернет извора. Истраживање је базирано на резултатима претходних истраживања у посматраној области, релевантној страној и домаћој научној литератури, подацима званичних статистичких публикација и законској регулативи која се односи на утврђени предмет истраживања.

Структура докторске дисертације, поред Резимеа (2 стране), Апстракта на енглеском језику (2 стране), Увода (2 стране), Методолошко-хипотетичких оквира истраживања (5 страна), Закључка (5 страна), и Литературе (8 страна) обухвата 6 међусобно повезаних поглавља и то: 1. Банкарска гаранција - појам и разграничење од сличних правних института (30 страна); 2. Карактеристике и третман банкарских гаранција (54 стране); 3. Правни односи између учесника у гаранцијском послу (24 стране); 4. Извори права за банкарске гаранције

(19 страна); 5. Банкарске гаранције у међународном пословању (52 стране); и 6. Банкарске гаранције у Србији и земљама у окружењу (16 страна).

Рад је у потпуности урађен према процедури и методологији за израду докторских дисертација „Джон Незбит“ универзитета и Факултета за менаџмент у Зајечару.

2. Предмет и циљ докторске дисертације/уметничког пројекта

(Показати да је реч о оригиналној идеји, значајној за развој научне или уметничке области)

Предмет научног истраживања у докторској дисертацији јесте банкарска гаранција као инструмент обезбеђења извршења уговорних обавеза и плаћања у међународном пословању.

Одлука о истраживању ове области међународног бизниса и финансија, као и банкарског права, мотивисана је вишеструким разлозима.

Прво, банкарска гаранција представља врсту банкарских послова којима се банке редовно баве, било да је у питању издавање гаранција у унутрашњем или међународном промету.

Друго, због своје ефикасности и практичности банкарска гаранција данас представља незаменљив инструмент обезбеђења у међународном робном и платном промету, јер повериоцима пружа довољно сигурно средство обезбеђења у случају да дужник, из било којих разлога, не испуни своје уговорене обавезе. Значајан део предмета истраживања у овом раду представља утврђивање правне природе банкарске гаранције. Одговор на питање о правној природи овог института није само теоријског већ и практичног карактера, будући да од њега зависи низ конкретних правила за регулисање односа у послу банкарске гаранције. Будући да је одређивање правне природе неког института немогуће без утврђивања његовог места у правном систему, у раду се разматрају облици гарантног обезбеђења у правном промету, разграничење банкарске гаранције према другим сродним институтима, као и место банкарске гаранције у упоредном и међународном праву.

Треће, финансијско-правна наука није се до сада шире бавила банкарском гаранцијом, па постоји релативна празнина истраживања у овој значајној области. С тим у вези треба рећи да иако потреба за истраживањем банкарске гаранције постоји, не само из научних већ и из практичних разлога, у нашој домаћој литератури данас егзистира само мали број радова који се проблематиком банкарске гаранције баве на један систематски начин.

Најзад, процес транзиције условио је бројне промене савремене српске привреде, коју данас карактерише све веће повезивање са светом и све интензивније укључивање у токове међународне трговине. У таквим условима банкарске гаранције као инструмент обезбеђења уговорних обавеза и плаћања имају све већи значај, а самим тим и предмет ове докторске дисертације добија своју пуну теоријску и практичну оправданост.

У складу са дефинисаним предметом истраживања, циљ докторске дисертације је да се на основу детаљне анализе банкарске гаранције као једног од најзначајнијих инструмената обезбеђења у међународном промету утврде њене карактеристике, функција, улога и значај у међународном пословању.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

(Објаснити да ли су хипотезе научно потврђене или оборене)

У складу са постављеним предметом и циљевима истраживања, у дисертацији су доказане једна општа (генерална) и две посебне хипотезе.

Општа (генерална) хипотеза гласи: „Што је познавање употребе института банкарске гаранције веће, утолико је реализација послова на међународном тржишту успешнија и сигурнија“.

Компаративном анализом са другим средствима обезбеђења у дисертацији је доказано да банкарска гаранција показује значајне предности. Од стварних обезбеђења она је погодније средство јер не ангажује одређена материјална средства, нити ограничава њихов промет. С друге стране, она је и правно и економски сигурније средство од других персоналних средстава обезбеђења. На основу анализе извештаја Банке за међународна поравнања из Базела и Међународне трговинске коморе из Париза утврђено је да банкарска гаранција, уз документарни акредитив, представља један од најчешће коришћених инструмената обезбеђења који предузећима пружа висок степен сигурности у међународном пословању. Повећање обима издатих гаранција у међународном пословању резултат је чињенице да у савременим условима ширења пословања на нова тржишта и растућег неповерења међу учесницима у међународној трговини по питању испуњења обавеза из закљученог уговора, банкарске гаранције представљају један од најсигурнијих инструмената обезбеђења у међународном промету. Повећањем степена сигурности учесника у међународном промету банкарске гаранције значајно утичу на успешнију и сигурнију реализацију послова на међународном тржишту.

Прва посебна хипотеза истраживања у докторској дисертацији гласи: „Већим познавањем употребе банкарске гаранције могуће је повећати преговарачку моћ и брже уговорити посао на међународном тржишту“.

У савременом промету банкарска гаранција се афирмисала као веома значајно и незаменљиво средство обезбеђења уговорних потраживања. Она омогућава висок ниво обезбеђења плаћања гарантујући и кориснику и налогодавцу максималну сигурност у реализацији уговорених послова. Као средство обезбеђења банкарска гаранција се налази у широкој употреби код расписивања јавних позива и обезбеђења послова који имају велику финансијску вредност и дуге рокове реализације. Такође, као обавезан инструмент обезбеђења, банкарска гаранција се користи у поступку јавне набавке, царинском поступку и у поступку приватизације, с обзиром да омогућава бољу преговарачку позицију и брже закључење послова на међународном тржишту.

Друга посебна хипотеза истраживања у докторској дисертацији гласи: „Већим познавањем употребе банкарске гаранције могуће је свести дејство пословних ризика на минимум и обезбедити да уговорне међународне обавезе буду извршене у року“.

Банкарска гаранција је једно од најчешће коришћених средстава обезбеђења које учесницима у међународном пословању обезбеђује значајне предности. Продавац код

послова са иностранством често није упознат с финансијским приликама купца и резултатима његовог пословања, па зато склапање уговора о продаји са непознатим партнером садржи извештан ризик. Отварањем банкарске гаранције овај ризик нестаје, јер продавцу за наплату његовог потраживања, сем купца по основу уговора о продаји, одговара непосредно и банка која је издала банкарску гаранцију, у коју ће продавац имати поверење и за коју је сигуран да ће му исплатити износ гаранције ако буде испунио услове који су у уговору наведени. У савременим условима пословања на међународном тржишту могући круг ризика који се банкарском гаранцијом покрива је веома широк и омогућује потпуну заштиту економских интереса повериоца у свим ситуацијама у којима би могло доћи до штетних ефеката у погледу његових привредних интереса.

4. Кратак опис садржаја

Дисертација је структурирана као целина која се, поред увода и закључка, састоји из шест поглавља, у којима се у складу са изабраном методологијом третира постављени истраживачки проблем.

Уводни део докторске дисертације обухвата основна уводна разматрања теме и подручја истраживања. Конкретно, у њему су дефинисани методолошко-хипотетички оквири истраживања, представљени циљеви истраживања и хипотезе које истраживањем треба да буду научно потврђене или одбачене. Такође, образложене су методе истраживања, очекивани резултати, као и научни и друштвени допринос дисертације.

Прво поглавље које носи назив **Банкарска гаранција - појам и разграничење од сличних правних института**, се бави дефинисањем појма банкарске гаранције и анализом њеног значаја у међународном промету. У овом поглављу је извршено разграничење банкарске гаранције од сличних правних института и указано је на предности које она има у односу на друга средства обезбеђења.

Друго поглавље под насловом **Карактеристике и третман банкарских гаранција** обрађује основна начела и садржај банкарске гаранције. Пошто елементи банкарске гаранције нису одређени законом већ природом посла, детаљном анализом у овом делу се указује на све елементе који могу чинити њен садржај. Такође, у овом поглављу је анализиран рачуноводствени третман банкарских гаранција, процедура њиховог издавања и утицај ванбилансних активности на профитабилност банке.

Треће поглавље под називом **Правни односи између учесника у гаранцијском послу** се бави односом између повериоца и дужника из основног посла, правним односом између банке гаранта и налогодавца са посебним освртом на закључење уговора о издавању банкарске гаранције, правном природом уговора о издавању банкарске гаранције, као и правима и обавезама уговорних страна које из овог уговора проистичу. Детаљно је приказан правни однос између банке гаранта и корисника гаранције са посебним освртом на правну природу банкарске гаранције.

Четврто поглавље носи назив **Извори права за банкарске гаранције**. У овом делу рада дат је приказ правног регулисања банкарске гаранције у континенталном, англосаксонском и шеријатском праву. Такође, пошто банкарска гаранција није законом детаљно регулисана у већини националних правних система, у овом делу рада се разматрају и правила аутономног привредног права са посебним освртом на активности Међународне трговинске коморе из Париза.

Пето поглавље дисертације под насловом **Банкарске гаранције у међународном пословању** се бави анализом улоге и значаја банкарских гаранција у међународном

промету. У овом поглављу разматрају се савремене тенденције и ризици који се јављају у међународној трговини и даје се приказ најзначајнијих и најчешћих врста банкарских гаранција у међународном пословању. У том контексту, посебно су размотрене банкарска гаранција за добро извршење посла, лицитациона банкарска гаранција, гаранција за враћање аванса, коносманска банкарска гаранција, као и остале врсте банкарских гаранција: консигнациона гаранција, царинска гаранција, контрагаранција, супергаранција и гаранција за отплату робних и финансијских кредита.

Предмет анализе у шестом поглављу јесте употреба банкарских гаранција и правна регулација њиховог коришћења у Србији и земљама у окружењу.

Закључна разматрања представљају сумарни преглед дисертације са мишљењем и закључцима аутора који доказују полазне хипотезе.

5. Остварени резултати и научни допринос

(Конкретно навести допринос научној, стручној или уметничкој области)

Резултати научно-истраживачког рада докторске дисертације усмерени су ка систематском проширењу теоријских и практичних сазнања о банкарским гаранцијама као инструментима обезбеђења извршења уговорних обавеза и плаћања у међународном пословању. Велики значај банкарске гаранције, њена недовољна законска регулисаност и хетерогеност правних института који се под овим појмом у пракси срећу, били су довољно снажни разлози за анализу и научно истраживање ове предметне области. У одсуству референтне домаће литературе и у циљу што потпунијег сагледавања свих предности и недостатака примене банкарских гаранција, реално је очекивати да ће докторска дисертација пружити значајан допринос бољем разумевању и већем коришћењу овог инструмента обезбеђења у међународном промету.

Научни допринос дисертације огледа се у проширењу научних сазнања која се односе на примену различитих модалитета банкарских гаранција у међународном пословању. Посебно, научни допринос истраживања огледа се у унапређењу научног инструментаријума у дисциплинама међународне трговине и међународног банкарства.

Друштвени допринос истраживања огледа се у проширењу обима сазнања и грађе која се односи на изабрану предметну област, који треба да омогуће ефикасну примену банкарских гаранција у савременом пословању.

У складу са предметом и циљем, постављеним хипотезама и методама истраживања, очекује се да ће резултати овог научно-истраживачког рада дати значајан допринос проширењу постојећих сазнања о банкарским гаранцијама и њиховом коришћењу у банкама у Србији. У том смислу, кроз анализу употребе банкарских гаранција у банкарском систему Србије, дисертација ће имати директну употребну вредност, како за банке, тако и за све остале учеснике на финансијском тржишту, а самим тим и значајан друштвени допринос.

Резултати научног истраживања који су презентирани у докторској дисертацији имплицирају научни допринос економској науци у теоријском и апликативном смислу. Очекује се да са становишта научног доприноса овај рад пружи целовит и конзистентан теоријски оквир за интензивнију примену банкарских гаранција као важног средства обезбеђења у савременом промету.

Верификована релевантним чињеницама, дефинисаном систематизацијом и имплементацијом истраживања, ова дисертација може да послужи као основа будућих

научних сазнања која се односе на изучавање инструмената обезбеђења у међународном пословању.

6. Закључак

(Навести да је докторска дисертација/уметнички пројекат урађена у свему према одобреној пријави, да је оригинално и самостално научно или уметничко дело и да су се стекли услови за његову јавну одбрану)

ЗАКЉУЧАК КОМИСИЈЕ

На основу увида, анализе и оцене предате докторске дисертације кандидата мр Александра Лукића под насловом **Банкарска гаранција као инструмент обезбеђења извршења уговорних обавеза и плаћања у међународном пословању**, Комисија закључује да је наведена докторска дисертација урађена према одобреној пријави, поседује одговарајући научни и друштвени допринос и да представља самостално научно дело кандидата.

ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

Комисија за оцену докторске дисертације кандидата мр Александра Лукића под насловом **Банкарска гаранција као инструмент обезбеђења извршења уговорних обавеза и плаћања у међународном пословању**, предлаже Наставно-научном већу Факултета за менаџмент у Зајечару, Универзитет Џон Незбит Београд, да усвоји овај извештај и одобри кандидату јавну одбрану.

Место и датум:

Зајечар, 20.11.2017.

Чланови Комисије за оцену докторске дисертације

Др Бојан Ђорђевић, ванредни професор, Факултет за менаџмент Зајечар, ментор

Др Бранко Ж. Љутић, редовни професор, ФИМЕК, Привредна академија Нови Сад

Др Мирјана Кнежевић, редовни професор, Економски факултет Универзитета у Крагујевцу

